

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ФАКУЛТЕТА ЗА ОБРАЗОВАЊЕ УЧИТЕЉА И ВАСПИТАЧА УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

На електронској седници Наставно-научног већа Факултета за образовање учитеља и васпитача у Београду, одржаној 24. 6. 2024. године, изабрани смо у Комисију за оцену и одбрану докторске дисертације *Врсте и функције некњижевних текстова у разредној настави српског језика* кандидата **Иване П. Стојков**, мастер учитеља, под менторством др Зорице Цветановић, редовног професора Факултета за образовање учитеља и васпитача Универзитета у Београду.

Комисија у саставу: проф. др Горан Зељић, председник комисије, проф. др Вељко Брборић, члан, проф. др Слађана Јаћимовић, члан, проф. др Ивица Радовановић, члан и проф. др Саша Ђукић, члан. Комисија има част да Наставно-научном већу Факултета за образовање учитеља и васпитача поднесе следећи:

ИЗВЕШТАЈ

I. ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

1. Датум и орган који је именовано Комисију:

Комисију је именovalo Наставно-научно веће Факултета за образовање учитеља и васпитача Универзитета у Београду 24. 6. 2024. године.

2. Састав комисије:

1. др Горан Зељић, редовни професор Факултета за образовање учитеља и васпитача Универзитета у Београду

Ужа научна област: Српски језик

Датум избора у звање: 2022.

2. др Вељко Брборић, редовни професор Филолошког факултета Универзитета у Београду

Ужа научна област: Српски језик

Датум избора у звање: 2017.

3. др Слађана Јаћимовић, редовни професор Факултета за образовање учитеља и васпитача Универзитета у Београду

Ужа научна област: Књижевност

Датум избора у звање: 2018.

4. др Ивица Радовановић, редовни професор Факултета за образовање учитеља и васпитача Универзитета у Београду
Ужа научна област: Педагогија
Датум избора у звање: 2003.

5. др Саша Ђукић, ванредни професор Педагошког факултета у Бијелини Универзитета у Источном Сарајеву
Ужа научна област: Специфични језици – србистика
Датум избора у звање: 2023.

II. ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Име, име једног родитеља, презиме	Ивана, Перица, Стојков
Датум и место рођења	24. 5. 1990. Београд
Наслов мастер рада	<i>Врсте читања у четвртој разреду основне школе</i>
Датум и место одбране мастер рада	11. 2. 2015. Учитељски факултет Универзитета у Београду
Научна област из које је стечено академско звање мастер	Методика наставе српског језика и књижевности

Ивана Стојков рођена је у Београду 1990. године. Основну школу завршила је у Црепаји, а гимназију „Урош Предић” у Панчеву. Дипломирала је 2013. године на Учитељском факултету Универзитета у Београду са просечном оценом 9,25. После основних академских студија, завршава и мастер студије на истом факултету. Током основних академских студија била је стипендиста Министарства просвете Републике Србије, док је на мастер студијама стипендирана и од стране Учитељског факултета. Просечна оцена на мастер студијама била је 9,17. У октобру 2015. године уписала је докторске студије на Учитељском факултету у Београду, на смеру *Методика наставе српског језика и књижевности*. Током докторских студија остварила је просек 9,83.

Од октобра 2014. ради на Учитељском факултету Универзитета у Београду, прво као сарадник у настави на предмету *Методика наставе српског језика и књижевности*, а од 2016. године у звању је асистента.

Учествовала је на више научних скупова: *Уџбеник у функцији наставе и учења*, Педагошки факултет у Ужицу (Ужице, новембар 2016), *Проблеми и дилеме савремене наставе у теорији и пракси*, Учитељски факултет у Београду (Аранђеловац, мај 2017), *Програмске (ре)форме у образовању и васпитању – изазови и перспективе*, Учитељски факултет у Београду (Београд, мај 2019), *Наука, настава, учење у измењеном друштвеном контексту*, Педагошки факултет у Ужицу (Ужице, 2021).

Објавила је више научних радова у научним часописима (*Методичка пракса*, *Иновације у настави*, *Теме*) и научним зборницима (*Уџбеник у функцији наставе и учења*,

Програмске (ре)форме у образовању и васпитању – изазови и перспективе, Проблеми и дилеме савремене наставе у теорији и пракси, Иновативни дидактички системи у васпитно-образовном раду).

У мају 2017. године била је члан Организационог одбора и један од уредника зборника резимеа међународног научног скупа *Проблеми и дилеме савремене наставе у теорији и пракси.*

III. НАСЛОВ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

Врсте и функције некњижевних текстова у разредној настави српског језика

IV. ПРЕГЛЕД ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

Одлуком Већа научних области друштвено-хуманистичких наука Универзитета у Београду 24. 11. 2020. године дата је сагласност на предлог теме докторске дисертације Иване П. Стојков под називом *Врсте и функције некњижевних текстова у разредној настави српског језика.*

Докторска дисертација Иване П. Стојков *Врсте и функције некњижевних текстова у разредној настави српског језика* садржи 170 страница изворног текста, 8 страна литературе и 22 стране прилога, укупно 200 нумерисаних страна. Рад је замишљен и остварен у оквирима прихваћеног образложења пријављене теме и састоји се од увода, три кључна поглавља (са потпоглављима), закључка, извора, литературе и прилога.

„Увод” (1–3);

I. „Теоријски приступ некњижевним текстовима” (5–113), са потпоглављима: „Текст – појам и дефиниција” (6–12), „Врсте некњижевних текстова у настави српског језика” (13–25), „Функције некњижевних текстова у разредној настави” (26–30), „Некњижевни текстови у наставним програмима” (31–46), „Некњижевни текстови у уџбеницима” (47–95), „Методички приступ читању некњижевних текстова” (96–105), „Моделовање наставног часа обраде некњижевних текстова” (106–113);

II. „Методолошки оквир истраживања” (114–120), са потпоглављем „Методологија истраживања” (115–120);

III. „Анализа резултата истраживања и њихова интерпретација” (121–166), са потпоглављима: „Ставови учитеља о некњижевним текстовима” (122–136), „Ставови ученика о некњижевним текстовима” (137–154), „Заинтересованост ученика за читање некњижевних текстова” (155–158), „Анализа методичких резултата о некњижевним текстовима у настави” (159–163), „Дискусија резултата истраживања” (164–166); „Закључак” (167–170);

„Извори и литература” (171–178): „Извори” са 36 библиографских јединица, и „Литература” са 131 библиографском јединицом;

„Прилози” (179–200) .

Дисертација садржи *Сажетак* и *Кључне речи* дате на српском и енглеском језику, биографију кандидата, као и остала документа и изјаве у складу са прописима Универзитета у Београду.

V. ВРЕДНОВАЊЕ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

1. Предмет и циљ дисертације

Дисертација Иване Стојков има за предмет свог истраживања методичко одређивање некњижевних текстова у разредној настави, њихову класификацију и приказ методичких функција ових тестова. Реч је о изузетно важном корпусу текстова у настави матерњег језика који још увек нису довољно методички изучени. Кандидат је одабрао тему која до сада није била на овакав начин посебно истраживана. Некњижевни текстови су много мање заступљени од књижевних, како у настави, тако и у наставним програмима и уџбеницима, што се овим истраживањем и показало. Докторанд истиче важност систематичног рада ученика на некњижевним текстовима јер то доприноси вишем степену разумевања текстова и утиче на савладавање вештине читања, као и развоја писмености ученика уопште. Самим тим, истраживање особености некњижевних текстова, а затим и њиховог места и улоге у настави представља изузетно користан прилог о некњижевним текстовима за децу у науци и настави, те, коначно, унапређивању разредне наставе.

Тема дисертације је веома комплексна и тражи упоредна истраживања. Са књижевнотеоријског становишта, Ивана Стојков је показала да добро познаје одлике и књижевних и некњижевних текстова, као и диференцију унутар текстова који нису књижевни. Са методичког становишта, кандидат је приказао темељан увид у методичке функције некњижевних текстова, као и заступљеност ових текстова у уџбеницима и наставним програмима. Такође, осмишљен је и модел организације часа када се на часу обрађују некњижевни текстови.

У оквиру овог рада улази и емпиријско истраживање. Циљ истраживања је испитивање ставова учитеља и ученика о врстама и функцијама некњижевних текстова у наставном процесу. Предмет емпиријског истраживања у којем су учествовали ученици и учитељи јесте проучавање заступљености, диференцијација врста и одређивање функција текстова који нису књижевни. Основе истраживања представљају ставови учитеља о заступљености некњижевних текстова у програмима наставе и учења, плановима рада учитеља, методичким областима и у уџбеницима за српски језик. Предмет је, такође, тестирање ученика о разумевању некњижевних текстова и проучавање ученичке заинтересованости за читање ове врсте текстова. Упоредном анализом представљени су ставови учитеља, као и мишљења ученика о читању некњижевних текстова у настави.

Циљ истраживања је операционализован кроз следеће задатке истраживања: испитање ставова учитеља о специфичним функцијама за рад на некњижевним текстовима;

испитање ставова учитеља о водећој методичкој функцији приликом читања некњижевних текстова; испитање ставова учитеља о присутности некњижевних текстова у уџбеницима за српски језик од првог до четвртог разреда основне школе (буквар, читанка, уџбеник за учење латинице, уџбеник за учење граматике); испитивање статистичке значајности разлика између сазнања о некњижевним текстовима и социодемографских карактеристика учитеља у односу на пол, степен стручне спреме и радно искуство учитеља; испитивање ставова учитеља о заинтересованости ученика за читање одређене врсте некњижевних текстова; испитивање идентификације некњижевних текстова као посебне врсте од стране ученика; испитивање статистичке значајности разлика између ставова и знања ученика о некњижевним текстовима и социодемографских карактеристика ученика у односу на пол, место становања, оцену из српског језика и општи успех ученика; утврђивање и анализирање знања ученика о некњижевним текстовима; истраживање афинитета ученика за читање некњижевних текстова; испитивање ставова ученика о врстама некњижевних текстова у наставном процесу и испитивање латентне структуре ставова ученика о врстама некњижевних текстова у настави. Посебна вредност је то што су ученици учесници овог истраживања. Поред тога, и учитељи су дали велики допринос истицањем ставова о овој теми.

Основна намера рада, заснованог на књижевнотеоријским, методичким и емпиријским истраживањима, била је да се сагледа значај и место некњижевних текстова у наставном процесу за ученике млађих разреда, те да се укаже на сврсисходне методичке поступке који би допринели подстицању ученика за читање ових текстова и њиховом разумевању у разредној настави.

2. Основне претпоставке/хипотезе од којих се полазило у истраживању

У раду се пошло од претпоставке да читање и разумевање различитих врста и функција некњижевних текстова у разредној настави значајно доприноси унапређивању наставе српског језика.

Поред основне, постављене су и помоћне хипотезе.

1. Претпоставља се да већина учитеља сматра да постоје специфичне функције за рад на некњижевним текстовима и да од њиховог остваривања зависи ефикасност извођења наставног процеса.
2. Претпоставља се да учитељи издвајају основну методичку функцију (информативну) као водећу.
3. Претпоставља се да велики број испитаних учитеља сматра да су некњижевни текстови у малој мери заступљени у уџбеницима за српски језик.
4. Претпоставља се да постоји статистички значајна разлика између сазнања о некњижевним текстовима и социодемографских карактеристика учитеља (пол, степен стручне спреме и радно искуство учитеља).
5. Претпоставља се да ученици идентификују некњижевне текстове као посебну врсту текстова.

6. Претпоставља се да постоји статистички значајна разлика између ставова и знања ученика о некњижевним текстовима и социодемографских карактеристика ученика у односу на пол, место становања, оцену из српског језика и општи успех у школи.
7. Претпоставља се да ће ученици показати висок ниво знања о некњижевним текстовима.
8. Претпоставља се да се ставови учитеља и ученика о њиховој заинтересованости за читање одређених врста некњижевних текстова подударају.
9. Претпоставља се да учитељи и ученици имају позитивне ставове о раду на некњижевним текстовима у настави.

3. Кратак опис садржаја дисертације

Прва целина „Теоријски приступ некњижевним текстовима” састоји се од седам поглавља. На темељима релевантне литературе, кандидат је у овом делу рада анализирао некњижевне текстове са књижевнотеоријског и методичког аспекта. На основу систематског проучавања досадашњих истраживања, као и критичког осврта на њих, докторанд је теоријски засновао емпиријски део дисертације.

Поглавље „Текст – појам и дефиниција” доноси појмовна обележја одредница *текст* и *некњижевни текст*. Разматране су и представљене карактеристике некњижевних текстова, које су специфичне и које праве дистинкцију у односу на књижевне. Поред теоријских премиса, важно је то што је дефинисан и некњижевни текст у настави, поготово што је у питању специфичан узраст ученика.

Након теоријског одређења следи класификовање некњижевних текстова у разредној настави и то у другом поглављу „Врсте некњижевних текстова у настави српског језика”. Издвајају се делови овог поглавља са насловима: *Некњижевни текстови у настави почетног читања и писања*, *Настава граматике и правописа и некњижевни текстови*, *Некњижевни текстови у настави језичке културе*, *Врсте некњижевних текстова у лектури*, *Нелинеарни текстови*. Основни критеријум који је био део норме за одређивање различитих врста некњижевних текстова, односио се на актуелне програме наставе и учења. Издвојена су два важна елемента – (1) област наставе српског језика и (2) форма самог текста. У сваком потпоглављу издвојене су доминантне врсте некњижевних текстова који су заступљени у настави.

У трећем делу рада „Функције некњижевних текстова у разредној настави” кандидат указује на значај одређивања како основне, тако и општих методичких функција. Међу наведеним и описаним функцијама, у теоријском и методолошком истраживању, истичу се информативна и читалачка. Обе имају велики значај, од проналажења информација у тексту, до превазилажења кризе читања. Ивана Стојков је дефинисала функције у складу са врстом некњижевних текстова које су претходно описане. Истакнуто је да су методичке функције усмерене на различите чиниоце: истраживање текста читањем, формирање система правила прихватљивог понашања, развијање читалачких навика и љубави према читању и упућивање ученика на читање друге литературе. Како се наводи, све ове функције оствариве су ако програми, уџбеници и додатна литература за ученике садрже довољан број и различите врсте некњижевних текстова. Ово поглавље ослања се на сазнања из претходних и тако кандидат свестрано осветљава некњижевне тестове у наставном процесу у разредној настави.

„Некњижевни текстови у наставним програмима” поглавље је у којем је приказан однос књижевних и некњижевних текстова, анализирани су оперативни задаци и исходи који су у вези са обрадом некњижевних текстова и начин остваривања програма. Утврђено је и да ли постоји постепено увођење нових врста некњижевних текстова у разредној настави у прописаним програмима. Кандидат је истакао да се у свим документима од првог до четвртог разреда актуелних програма јавља више врста некњижевних текстова (информативни, лингвометодички, нелинеарни, букварски, научнопопуларни), али да су конкретни текстови врло ретко експлицитно прописани.

Методички значај некњижевних текстова не може се утврдити без анализе актуелне уџбеничке литературе од првог до четвртог разреда за предмет Српски језик, па поглавље „Некњижевни текстови у уџбеницима” обрађује овај аспект теме. У њему су проучавани буквари, читанке, уџбеници за учење латинице и уџбеници за учење граматике. Анализирано је најмање по два различита уџбеника српског језика, односно заступљено је свих једанаест издавачких кућа чији су уџбеници одобрени за прва четири разреда основне школе. Кандидат је у раду утврђивао: (1) колико су некњижевни текстови заступљени у уџбеницима, (2) које су врсте текстова најприсутније и (3) које функције остварују одабрани текстови. Тамо где је постојала, анализирана је и дидактичко-методичка апаратура. Ивана Стојков је дошла до закључка да се у анализираним уџбеницима налазе све врсте текстова који нису књижевни, а прописани су програмима наставе и учења, што је методички адекватно.

Читање, врсте читања и разумевање прочитаног делови су поглавља „Методички приступ читања некњижевних текстова”. Кандидат наводи значај читања различитих текстова генерално, док за некњижевне истиче да се не сме занемарити њихово разумевање. Ово поглавље аргументовано показује да је читање некњижевних текстова у непосредној вези са врстама читања и методичких захтева који се тичу вештине читања и разумевања прочитаног. Врста читања треба да буде адекватно одабрана у складу са текстом, јер то доприноси и бољем разумевању.

„Моделовање наставног часа обраде некњижевних текстова” наредно је поглавље у коме се наводе методичке структуре и описују методичке радње које су неопходне за успешну реализацију часа за рад на овој врсти текстова. Тиме се доприноси и научном и практичном значају, јер све наведено није довољно истраживано са методичког аспекта. Неке од препоручених методичких етапа које кандидат предлаже јесу: *употреба нових информација у одговарајућем контексту, повезивање информација са сличним садржајима другог предмета, разликовање научнопопуларног од других врста текстова и преобликовање нелинеарног у линеарни текст.*

У другој целини рада под насловом „Методолошки оквир истраживања” описана је методологија научно-истраживачког рада кроз поглавља *Предмет истраживања, Циљ истраживања, Задаци истраживања, Хипотезе истраживања, Методе, технике и инструменти истраживања, Узорак истраживања, Статистичка обрада података.* Сва поглавља су релевантна и неопходна када у раду постоји емпиријско истраживање.

У трећој целини „Анализа и интерпретација резултата истраживања” представљени су резултати у вези са ставовима учитеља и ученика о некњижевним текстовима и тестирањем ученичких знања о разумевању и диференцијацији ове врсте текстова. Резултати су интерпретирани према постављеним задацима истраживања и паралелно су изведени закључци.

У поглављу „Дискусија резултата истраживања” Ивана Стојков износи закључна разматрања у складу са добијеним резултатима истраживања у односу на постављене хипотезе истраживања.

У закључном делу рада кандидат је сумирао резултате теоријских, методичких и емпиријских истраживања и поставио их у шири оквир наставе српског језика у млађим разредима основне школе.

4. Коришћена литература у дисертацији

У докторској дисертацији коришћена је опсежна и релевантна литература. Библиографске јединице су јасно подељене на изворе и литературу. Коришћена литература је репрезентативна за тему истраживања. Обухвата теоријске и истраживачке студије и чланке домаћих и страних аутора о текстовима у настави, типологизацији књижевних и некњижевних текстова, о одликама и функцијама некњижевних текстова и методици наставе српског језика и књижевности.

VI. СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈЕ ЈЕ КАНДИДАТ ОБЈАВИО

Кандидат је објавио следеће научне и стручне радове:

1. „Концепција уџбеника за учење латинице по *Програму наставе и учења*” (коаутор са З. Цветановић, Љ. Келемен Милојевић), *Иновације у настави – Иновативни дидактички системи у васпитно-образовном раду*, Учитељски факултет, Београд, 2022, 1, 63–74. DOI: 10.5937/inovacije2201063C, (УДК 821.163.41:81’342).
2. „Некњижевни текстови у савременим букварима – методичке могућности у савременом друштвеном контексту” у: Маринковић, С и Стаматовић, Ј. (ур.). *Наука, настава, учење у измењеном друштвеном контексту*, Педагошки факултет у Ужицу, Ужице, 2021, 415–428. DOI:10.46793/NNU21.415S.
3. „Attitudes of teachers and parents toward students’ social interaction that influences literacy” (коаутор са З. Цветановић, С. Благданић), *Теме*, Универзитет у Нишу, Ниш, 2021, бр. 3, 805–820. DOI: 10.22190/ТЕМЕ200511048C. УДК: (376.065:003.02).
4. „Обрада *Бајке о лабуду* Десанке Максимовић у другом разреду основне школе”, (коаутор са З. Цветановић и Н. Јевић), *Методичка теорија и пракса*, Заједница учитељских факултета Србије и Учитељски факултет, Београд, 2020, бр. 2, 147–158. ISSN 0354-9801.
5. „Утицај гласног и тихог читања на разумевање текста у четвртном разреду основне школе”, *Иновације у настави*, Учитељски факултет, Београд, 2018, бр. 31 (1), 113–124. DOI: 10.5937/inovacije1801113S 028::371.3. УДК: (028.6-057.874).
6. „Протоколи за анализу уџбеничких елемената у савременим букварима”, *Методичка пракса*, Заједница учитељских факултета Србије и Учитељски факултет у Београду, 2017, бр. 1, 71–86. (УДК: 371.671).

7. „Читанка за четврти разред као уџбеник ширег културног контекста” (коаутор са М. Митровић), у: *Уџбеник у функцији наставе и учења*, ур. Ана Пешикан, Педагошки факултет, Ужице, 2016, 105–114. (ISBN 978-86-6191-039-5, УДК 371.671:821-82)
8. „Гласно и тихо читање књижевног текста у разредној настави”, *Методичка пракса*, Учитељски факултет у Врању и Школска књига, Београд, 2014, бр. 2, 193–202. УДК: 372.46; ISSN 0354-9801.

VII. ЗАКЉУЧЦИ, ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Својом докторском дисертацијом Ивана Стојков је истакла велики значај читања и разумевања некњижевних текстова у разредној настави. Допринос докторске дисертације посвећене врстама и функцијама некњижевних текстова у разредној настави је вишеструк јер она садржи опсежно проучавање литературе која се односи на врсте и функције некњижевних текстова. Читањем и тумачењем ових текстова допринеће се вишем степену разумевања прочитаног, утицаће се на савладавање вештине читања, али ће се усмерити и учитељи и аутори уџбеника на елементе некњижевних текстова који ученицима стварају потешкоће (речник, дужина текста, нове информације, форма). Наставни рад на овим текстовима је од изузетног значаја у контексту актуелне реформе наставних програма у основној школи пошто се овом дисертацијом теоријски оивичило подручје некњижевних текстова.

Ово истраживање указује на значај примене некњижевних текстова у наставном процесу јер се такви текстови јављају и у уџбеницима других предмета, ученици се у свакодневном животу сусрећу са различитим формама написаних текстова, што ће свакако утицати и на виши степен разумевања, али и на употребу таквих текстова како у усменом тако и у писменом говору ученика.

Такође, актуелност ове теме ће се одразити и на одабир уџбеничких садржаја јер се овим истраживањем проучио квантитет и квалитет некњижевних текстова у уџбеницима за српски језик од првог до четвртог разреда основне школе. Самим тим, доприноси се и унапређењу наставних програма из матерњег језика од првог до четвртог разреда. Практични значај приказан је и кроз осмишљавање и моделовање организације часа када се на часу обрађују (само) некњижевни текстови – методичке радње. Посебно важан допринос овог истраживања јесте изградња нових приступа у обради проучаваних текстова: припрема за читање, разумевање и тумачење некњижевних текстова, нова методичка организација садржаја у оквиру дидактичко-методичке апаратуре, осмишљавање нових методичких модела обраде некњижевних текстова. Као што је већ напоменуто, некњижевни текстови носе значајан потенцијал за успостављање корелације са другим предметима у разредној настави, па је указивање на могућности корелације још један вредан допринос овог рада.

На основу резултата емпиријског истраживања које је спроведено, кандидат је закључио да сви испитаници, и учитељи, и ученици генерално, увиђају значај некњижевних текстова у разредној настави.

С тим у вези, навешћемо основне резултате истраживања докторске дисертације Иване Стојков.

Ставови ученика и учитеља су углавном позитивни и показују да они високо процењују важност некњижевних текстова у настави и уџбеницима. Када је реч о програмима наставе и учења, учитељи процењују да су садржаји и упутства добро осмишљени, али да би могли бити детаљнији. Са некњижевним садржајима у уџбеницима учитељи се у највећој мери *углавном слажу*. Како би се дошло до највише категорије на скали ставова, требало би да уз ове текстове постоји дидактичко-методичка апаратура која их прати, као и да се изједначи важност некњижевних са осталим садржајима. Највише анкетираних учитеља сматра да су у свим уџбеницима од првог до четвртог разреда најобимнији садржаји о знаменитим личностима у уџбеницима. Значајан податак је и то што ученици издвајају баш ову врсту текстова као једну од радо читаних. Претпостављено је да велики број испитаних учитеља сматра да су некњижевни текстови у малој мери заступљени у уџбеницима за српски језик и тиме је делимично потврђена постављена хипотеза, пошто су учитељи става да постоје места за надограђивање и броја и садржаја ове врсте текстова.

Налази истраживања показују да су учитељи у највећој мери проценили да им је у току једне школске године за обраду некњижевних текстова оптимално потребно од шест до десет часова. У погледу одабира уџбеника који су им најзначајнији за обраду ових текстова, готово половина учитеља је одабрала читанку. Већина учитеља који су чинили узорак истраживања често бира некњижевне текстове из енциклопедија и нелинеарне текстове.

Ивана Стојков је у истраживању дошла до резултата да методичке етапе које учитељи најчешће спроводе када раде на овој врсти текстова јесу читање и разумевање текста, што и јесу обавезне и водеће етапе за часове када се обрађују текстови предвиђени лектиром. Налази истраживања показали су да највећи број испитаних учитеља понекад оцењује ученике у току наставног рада на некњижевним текстовима. Учитељи сматрају да су ученицима најзанимљивији некњижевни текстови о животињама, што потврђују и ставови ученика. Резултати истраживања показују да учитељи у највећој мери некњижевне текстове проналазе на интернету. Са друге стране, ученици су се изјаснили да су родитељи ти који им у највећој мери препоручују некњижевне текстове.

У раду је истакнуто да је потврђена хипотеза о постојању специфичних функција за рад на некњижевним текстовима и да од њиховог остваривања зависи ефикасност извођења наставног процеса. Методичка функција коју је највећи број учитеља издвојио као најважнију, јесте читалачка, док су ученици става да је водећа информативна функција приликом читања и разумевања некњижевних текстова. Пошто је у раду кандидат претпоставио да учитељи издвајају информативну, као основну методичку функцију, на основу свих налаза може се закључити да се ова хипотеза делимично прихвата.

У погледу независних варијабли и става учитеља о некњижевним текстовима, докторанд је дошао до сазнања да ни пол, ни ниво образовања учитеља не утичу на ставове учитеља о врстама и функцијама некњижевних текстова, чиме је оповргнута хипотеза о постојању статистички значајне разлике између социодемографских карактеристика учитеља и некњижевних текстова. Такође, испитани ученици се према полу и према положају школе готово не разликују у односу на општи став о некњижевним текстовима у настави. Показано је да општи успех ученика на полугодишту статистички значајно не утиче на знање ученика о некњижевним текстовима који су испитаници показали на тесту знања, али постоји статистички значајна разлика када је оцена из

српског језика у питању, те се хипотеза која се односи на овај део испитивања делимично прихвата.

Резултати истраживања доносе још један налаз. Сви испитаници су истакли да ученици подједнако воле да читају и књижевне и некњижевне текстове, чиме се ове две врсте готово изједначавају по питању заинтересованости, иако је велика разлика у заступљености.

Такође, истиче се да постоји висок степен слагања ученика са тврдњама које се односе на њихове ставове о некњижевним текстовима. Резултати теста знања показали су да не постоји статистички значајна разлика у знањима и ставовима ученика о некњижевним текстовима. Ученици који су у тесту знања добро решили задатке о различитим врстама и функцијама некњижевних текстова, имају позитиван и умерено позитиван став о текстовима који нису књижевни. Тиме се прихвата хипотеза којом се претпоставља да ће ученици показати висок ниво знања о некњижевним текстовима. Овај податак је изузетно важан и на основу њега постоје методичке импликације за будући рад на некњижевним текстовима.

VIII. ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Дисертација је подвргнута поступку провере оригиналности. Извештај указује на оригиналност докторске дисертације кандидата Иване П. Стојков под називом *Врсте и функције некњижевних текстова у разредној настави српског језика*, те се прописани поступак припреме за њену одбрану може наставити.

Докторска дисертација Иване П. Стојков је једна од првих студија којом се утемељује проучавање и методички приступ некњижевним текстовима у настави српског језика у разредној настави. Истраживање је допринело детаљној класификацији и типологизацији некњижевних текстова који су обухваћени лектиром и наставним програмом за ученике од првог до четвртог разреда. Посебан значај огледа се у одређивању методичких функција које су вишеструке у зависности од врсте некњижевног текста.

Уверени смо да је ова дисертација значајан допринос методици наставе српског језика разредне наставе јер је својим резултатима потврдила значај читања и тумачења некњижевних текстова и могућности њихове примене у разредној настави.

Кандидат је показао да одлично влада сложеном материјом, која је изложена прегледно и систематично. Рад је написан јасним научним стилем.

Докторска дисертација Иване П. Стојков *Врсте и функције некњижевних текстова у разредној настави српског језика* стручно и методолошки је конципирана у складу са научним мерилима а докторанд је показао да сигурно влада научном апаратуром и да поседује темељно знање из литературе везано за науку о књижевности и методичку наставу књижевности. Научна проблематика која је истражена је савремена и од значаја за предмет Српски језик од првог до четвртог разреда основне школе. Резултати овог рада представљају значајан допринос методици наставе матерњег језика разредне наставе и потврђују значај читања и тумачења некњижевних текстова и истичу могућности њихове примене у разредној настави.

IX. ПРЕДЛОГ

На основу укупне оцене дисертације, која представља опсежно и темељно истраживање са вредним резултатима за методiku наставе српског језика и књижевности, чланови Комисије са задовољством предлажу Наставно-научном већу Факултета за образовање учитеља и васпитача Универзитета у Београду да Извештај о оцени докторске дисертације Иване П. Стојков, под насловом *Врсте и функције некњижевних текстова у разредној настави српског језика* прихвати и упути га Већу друштвено-хуманистичких наука Универзитета у Београду на сагласност и да кандидата, по добијању сагласности, позове на усмену јавну одбрану рада.

Београд, 8. јул 2024.

Чланови Комисије:

проф. др **Горан Зељић**, председник,
редовни професор, Факултет за образовање учитеља
и васпитача Универзитета у Београду

проф. др **Вељко Брборић**, члан,
редовни професор, Филолошки факултет
Универзитета у Београду

проф. др **Слађана Јаћимовић**, члан,
редовни професор, Факултет за образовање учитеља
и васпитача Универзитета у Београду

проф. др **Ивица Радовановић**, члан,
редовни професор, Факултет за образовање учитеља
и васпитача Универзитета у Београду

проф. др **Саша Ђукић**, члан,
ванредни професор, Педагошки факултет у
Бијељини Универзитета у Источном Сарајеву